
Agrikultúra és kultúra **(Egység és sokféleség a magyar műveltségben)**

*A 2002. évi Mezőgazdasági Könyvhónap megnyitóján
elhangzott előadás*

Imre László

Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar,
XIX. Századi Magyar Irodalmi Tanszék, Debrecen

Ismeretes, hogy földművelés és mindenféle művelés műveltség még a szó etimológiáját tekintve is azonos eredetű. Tehát kezdetben volt az agrikultúra, s ebből származik minden másfajta kultúra. Azaz: az ember előbb a földet tanulta meg művelni, aztán ennek mintájára önmagát és embertársait kezdte formálni, fejleszteni, tökéletesíteni. A vad, sőt barbár, olykor veszélyekkel teli növény- és állatvilágot az ember életadóvá alakította, önnön megmentőjévé tette. Ennek analógiájára a beszéd és írás módjait, jeleket és tapasztalatokat arra használt fel, hogy tudást és szépséget, tudományt és művészetet, azaz műveltséget örökítsen tovább.

Azt is természetesnek kell tekintenünk, hogy a görögöknél és a rómaiaknál a művészetek elsődleges tárgyai közé, képek és versek fő témái közé tartozott a növénytermesztés és az állattenyésztés számos jelenete. Hiszen az ember nemcsak fennmaradását, egészséges és kulturált létezését biztosította ezek révén, hanem szerette és szépnek is látta a gabonátáblákat és a vágató lovakat, a szőlőskerteket és a legelő tehének szemét. (Ez utóbbival kapcsolatban érdemes rámutatni, hogy az antik ember szemlélete még elfogultságmentes, spontán volt: az ókori eposzban a csodálatos szépségű hősnő szemét a tehénéhez hasonlították, ami arról tanúskodik, hogy a görögök valóban jó megfigyelők voltak.)

Az ember széppé és hasznossá tette maga körül a növény- és állatvilágot, s ennek analógiájára a tapasztalat, az ismeret felhalmozásának szokásait egyre inkább létszükségletnek érezte. A földművelés kultúrája létrehívta az ember tágabban értett kultúráját. Nem lehetett ez másképpen lovas-nomád és földművelő eleink esetében sem. Hoztak magukkal szokásokat, megélhetési formákat Eurázsia végtelen égboltja alól, hoztak dalokat és lószerszámot, rovásírást és ruhafajtákat, természet-megfigyelő tapasztalatot és nyelvi fordulatokat. A kereszténység felvételével azután sokminden megváltozott. A pogány vallás és szokásrend helyére latin nyelvű és egyházi irodalmon alapuló kultúra került, illetve mindennek valamiféle szintézise. Megmaradt viszont az ősi nyelv, a növényekre és állatokra vonatkozó sokezeréves ismeretek.

Új és régi keveredett tehát, a magyarság műveltsége egyszerre lett sokféle és mégis életadóan egységes. A rideg állattartás bizonyára sokmindent megőrzött a honfoglalás előtti időből, miközben nyugat-európai módon emelkedtek nálunk városok, várak, templomok. Az éghajlatot azzal a tapasztalattal próbálta kiismerni a föld népe, amit a Volga mellől hozott, de az ismereteket Itáliát járt papok és természettudósok nyugatról érkező munkái gyarapították. A magyar műveltség az agrikultúra kettősségét követte szükségképpen, s lettünk Európában Kelet népe, ahogy Széchenyi nevezte a magyarságot.

A nyugatról behozott furmint szőlő olyan helyre telepített Tokajhegyalján, hogy a világon egyedülállóan nemes bor születhetett belőle. Az ősi tapasztalat, újjal keveredve, európai mércével mérve is lényeges eredményekhez vezetett. Létrejött a keszthelyi Georgikon, amelyet igen előkelő hely illet meg az egész világ agrár-felsőoktatásának történetében, s a világ megtanulta sok zseniális magyar növénynevelő nevét.

Háborúk és járványok, kegyetlen békediktátumok nyomorították a nemzetet, de a világ legoptimistább foglalatossága minden tavasszal új reményt fakaszt. A kitérések és megpróbáltatások haszonnal is jártak: ahogy egykor a Nyugat tudását Kelet bölcsessége színezte, most a magángazdálkodás tervezését a szocialista korszak felismerései segítik. S majd mindennek meglesznek, meglehetnek új és új változatai a jövőben.

Éppen ezért a mezőgazdaságra vonatkozó tudás, az agrárjellegű könyvkiadás nem egy ágazat a sok közül, hanem modell értékű. Már csak eredeténél fogva is. Már a magyar nyelv kifejezőkészlete is erről tanúskodik. nem véletlen, hogy betűről, könyvről szólva szellemi táplálékról szokás beszélni. S mikor kellene mindezt végiggondolni mindannyiunknak, ha nem a mezőgazdasági könyvek ünnepén? A méltán világhírű magyar agrártudomány és élelmiszeripar nivójának garanciája ez a könyvkiadás. Tiszteletünk és jókívánságaink nemcsak a legősibb tudománynak szólnak, hanem annak a világnak is, mely jelenünk és jövőnk biztosítója.
